

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ

ULUSLARARASI
KARS ALİMLERİ SEMPOZYUMU
TAM BİLDİRİLER KİTABI
20-21 Ekim 2018

INTERNATIONAL SYMPOSIUM
OF THE SCHOLARS OF KARS
PROCEEDINGS
20-21 October 2018

EDİTÖRLER
Dr. Öğr. Üyesi. Alparslan KARTAL
Ahmet EKİNCİ

EDİTÖR YARDIMCISI
Öğr. Gör. Serdarhan CİHANGİR

Aralık 2018

ULUSLARARASI KARS ALİMLERİ SEMPOZYUMU TAM BİLDİRİLER KİTABI

INTERNATIONAL SYMPOSIUM
OF THE SCHOLARS OF KARS
PROCEEDINGS

ISBN: 978-605-7539-52-6

1. BASKI: Aralık 2018

©Tüm hakları yazarına aittir.
Yazarın izni alınmadan kitabın tümünün veya bir kısmının
elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması yapılamaz.

EDİTÖRLER

Dr. Öğr. Üyesi. Alparslan KARTAL
Ahmet EKİNCİ

EDİTÖR YARDIMCISI

Öğr. Gör. Serdarhan CİHANGİRL

KAPAK TASARIMI

Öğr. Gör. Serdarhan CİHANGİRL

YAYIN - BASKI

SONÇAĞ MATBAACILIK LTD. ŞTİ.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No.: 48/48-49

İskitler 06070 ANKARA T: (312) 341 36 67

www.soncagyayincilik.com.tr · soncagyayincilik@yandex.com

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No.: 48/48-49

İskitler 06070 ANKARA T: (312) 341 36 67

www.soncagyayincilik.com.tr · soncagyayincilik@yandex.com

HADİS USÛLÜ ÂLİMLERİNDEN DÂVÛD-İ KÂRSÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ ÜZERİNE BİR LİTERATÜR DENEMESİ

Erdoğan KÖYÇÜ^a

Özet

Eğitiminin ilk yıllarını Kars'ta daha sonraki eğitim hayatını İstanbul'da tamamlayan Dâvûd-î Karsî'nin hayatı ve eserleri üzerine bir Literatür denemesi adlı araştırmamızda müellifin hayatını genel hatlarıyla ele aldık.

İ'tikâdî, amelî konulara dair eserler vermesinin yanında Mantık, Hadis, Kelâm, Arap Dili'ne ait ilimlere dair eserler te'lif etmiş bu eserler üzerine şerhler yazılmıştır. 19 Eserinden *Mukarribu't-Tâlibîn Risâle fi'l-İhtiyârâti'l-Cuz'iyye ve'l-İdrâkâti'l-Kalbiyye Şerhu Usûli'l-Hadîs alâ Risâleti'l-Birgivi*, *Şerhu'l-Kasîdeti'n-Nûniyyeti't-Tevhîdiyye* adlı eserleri basılmış, diğerler hâlâ yazma hâlinde çeşitli kütüphanelerde muhafaza edilmektedir.

Gökhan Sebati Işkın, *Dâvûd el-Karsî ve Şerhu İzhâri'l-Esrâr* adıyla doktora tezi yazmış, hayatı ve eserleri üzerine 6 yüksek lisans tezi yazılmıştır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla hayatı ve eserleriyle ilgili 8 adet makale telif edilmiş, 4 adette dolaylı olarak ilgili makale te'lif edilmiştir.

2010 ve 2011 yıllarında yapılan I. ve II. Aras Havzası Sempozyumu'nda 2, 2017 yılında Kars'ta yapılan Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyumu'nda 34, 2018 yılında Kars'ta yapılan Uluslararası Kars Âlimleri Sempozyumu'nda 4 bildiri sunulmuştur. Bu bildirilerin isimleri araştırmamızda yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Dâvûd-î Karsî, Literatür, Hadîs Usûlü, Şerhu Usûli'l-Hadîs alâ Risâleti'l-Birgivi, Kars Âlimleri.

Abstract

In his research named Davud al-Karsi's life and works, which was completed in Istanbul, the first years of his education in Kars we examined the life of the author in general terms.

In addition to giving works on real issues has written commentaries on these works which have been published works on Logic, Hadith, Kalam, Arabic Language.

Printed 5 of 19 (*Mukarrib at-Talibin, Risale fi al-Ihtiyarat al-Cuz'iyye ve al-Idrakat al-Kalbiyye Şarhu Usûl al-Hadîs ala Risale al-Birgivi, Şarh al-Kaside an-Nûniyye at-Tevhidiyye*) has been published others are still kept in various libraries in writing.

He wrote his doctoral thesis with the name of Gökhan Sebati Işkın, Davad al-Karsî and Şarhu İzhari al-Esrar, and his six master's thesis was written on his life and works. As far as we can find, 8 articles related to their life and works were published and 4 articles were indirectly related.

In 2010 and 2011, I and II. Aras Havzası Symposium 2, in 2017 4 papers were presented at the

^a Dr. Öğr. Üyesi. Erdoğan KÖYÇÜ, Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

International Symposium on Davud al-Karsî in Kars and on the International Symposium on Kars Scholars in Kars in 2018, 34 papers were presented. The names of these papers were included in our research

Key Words: Davud al-Karsi, Literature, Hadith Methodology, Şarhu Usul al-Hadis ala Risale al-Birgivi, Kars Scholars.

1.Hayati

Dâvûd-î Karsî'nin hayatı ve eserleri üzerine tez ve makale türü pek çok eser yazılmış olduğu için hayatına dâir genel hatlarıyla kısa bilgiler vermekle iktifâ edeceğiz.

Dâvûd b. Muhammed el-Kârsî er-Rûmî el-Hanefî (ö. 1169/1756) Aslen Karşlı olup doğum tarihi ve ailesi hakkında bilgi yoktur. Döneminde Dâvûd-i Kârsî veya Dâvûd Efendi olarak tanınmıştır. Sonraları Kara Dâvûd diye anılmışsa da bu kendisinden çok önce yaşamış olan (Sa'duddîn Mesûd b. Fahriddîn) et-Teftâzânî'nin (ö.791/ 1389) talebesi Kara Dâvûd diye meşhur olmuş Dâvûd b. Kemâl el-Konevî el-İzmitî'ye (ö. 948/1541) karıştırılmış olmasından kaynaklanmaktadır.³¹

Temel medrese eğitimini Kars'ta o yörenin tanınmış zâhid ve âlimi Çolak Abdullah Efendi'den yapmış, daha sonra İstanbul'a giderek tahsîl ve mulâzemetini tamamlamıştır. Akkirmânî'nin (ö. 1173/1760)³² de bulunduğu ruûs imtihanında başarılı olmuştur.³³

2.Eserleri

Dâvûd-i Kârsî eski tanımıyla: “Âlim-i Kül” bugünkü tanımıyla: “Ansiklopedik Âlim” seviyesinde bir âlimdir.

Dâvûd-i Karsî'nin eserlerini te'lifteki gayesinin öğrencilerin ihtiyacını karşılamak ve medreselerde okutulan eserlerden istifadeyi kolaylaştırmak olduğu ifade edilmiştir.³⁴

Literatür Denemesi

2.1.Kitaplar

2.1.1.Yazmalar

1.*Hanefîlerin Şâfiîlere İktidâsı Risâlesi*³⁵

2.*el-İsagoci Cedid ve 'd-Durru 'l-Ferîd' Adlı Mantık Risâlesi*³⁶

³¹ Akpınar, Cemil, “Dâvûd-i Karsî”, DİA, TDV Yay., İstanbul, 1994. c. IX, s. 29.

³² Hayatı ve eserleri hakkında Ahmet Bozyiğit, Akkirmânî'nin Felsefi Görüşleri, (dan. Mehmet Bayraktar), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2006. s. 13-23.

³³ Akpınar, Cemil, “Dâvûd-i Karsî”, c. IX, s. 29.

³⁴ Ahmet Emin Seyhan, Dâvûd b. Muhammed el-Karsî'nin Şerhu Usûli'l-Hadis li'l-Birgivi Adlı Eseri Özelinde Hadis/Sünnet Anlayışı, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık),Kars,2017,s. 256.

³⁵ Süleymaniye Ktp., nr. 392/2. Risâlenin tam adı: Risâletun fi İktidâi'l-Hanefiyye bi'ş-Şâfiyye ve Cemaatihim Ten'akidu ba'de Cemaati'ş-Şâfiyye fi Mescidin Vâhidin Kemâ fi'l-Haremeyni'ş-Şerifeyn ve Gayrihima” “Hanefî Bir Kişinin Şâfiî İmâma Uyması ve Herhangi Bir Câmide Şâfiî Cemaatinden Sonra Hanefî Cemaatinin Haremeyni'ş-Şerifeyn'de ve Diğer Câmilerde Olduğu Gibi Yeniden Oluşması.” Risâlenin tahkik, tahlil, tercüme ve değerlendirme için bkz. Zeki Koçak, Dâvûdî Karsî'nin “Hanefîlerin Şâfiîlere İktidâsı” Risâlesi Tahkiki Neşir, Tercüme ve Değerlendirme- Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017, s. 294-309.

3. *el-Mu'cezu Şerhu Tehzibi'l-Mantuk*³⁷
 4. *el-Mev'izatu'l-Hasene ve'n-Nasihatu'l-Azîme Risâlesi*³⁸
 5. *Mukaddimetu'l-İslâm*³⁹
 6. *Nâfile Namazların Fazîleti Risâlesi*⁴⁰
 7. *Risâle fî Beyâni Sıfatillahi Teâlâ Sıfatı İlâhiyye*⁴¹
 8. *Risâle fî'l-İhtiyârâti'l-Cuz'iyye ve'l-İdrâkâti'l-Kalbiyye*⁴²
 9. *Risâle fî Tafşîli mâ Hasale mine's-Su'âl ve'l-Cevâb fî'l-İmtihân Risâlesi*⁴³

³⁶³⁶³⁶ Ankara Cebeci Halk Ktp. nr. 3212. Eser üzerine bazı çalışmalar yapılmıştır. 1. İbrahim Çapak ve Ferruh Özpilavcı “Bir Kıbrıslı Müderris Dâvud-i Karsî'nin el-İşagoci el-Cedîd, ve'd-Durru'l-Ferîd Adlı Risalesi”, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi, 2015, c. 1, sy. 2, s. 22-35.

2. Yazoğlu, Ruhattin ve Çalık, Bünyamin, “Dâvud-i Karsî'nin “el-İşagoci Cedîd ve'd-Durru'l-Ferîd” Adlı Mantık Risâlesi: Tanıtım ve Tenkitli Neşir”, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Bahar, 2016, sy: 17, s. 127-138. 3. Ruhattin Yazoğlu ve Bünyamin Çalık, Dâvud-i Karsî'nin “el-İşagoci Cedîd ve'd-Durru'l-Ferîd” Adlı Mantık Risâlesi: Tanıtım ve Tenkitli Neşir, Uluslararası Dâvud-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017, s. 321-331. Eserin genel özellikleriyle ilgili şu değerlendirme dikkate değerdir: “Karsî, ilk iki tür önermeyi adlandırmada (Esîrüddîn el-Mufaddal b. Ömer es-Semerikandî) el-Ebherî (ö. 663/1265) ve Ebû'l-Hasen Necmuddîn Debîrân Alî b. Ömer b.) el-Kâtibî (ö. 675/1277)'den ayrılır. Ebherî'nin sadece Maḥsûsa, Kâtibî'nin hem Maḥsûsa hem Şahsiyye olarak adlandırdığı önerme türünü yalnızca Şahsiyye olarak adlandırır. Aynı şekilde Ebherî'nin sadece müsevvere, Kâtibî'nin hem Müsevvere hem Maḥsûra olarak adlandırdığı önerme türünü yalnızca Maḥsûra olarak adlandırır. Bu adlandırma bile el-İşagoci el-Cedîd'in İşagoci ile benzerliğinin aslında kısmî isim benzerliği dışında fazla olmadığını göstermektedir.” Bkz. Murat Demirkol, el-İşagoci el-Cedîd ve'd-Durru'l-Ferîd'in Mantık ilmi Açısından Önemi, Uluslararası Dâvud-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017, s. 362.

³⁷ Köprülü Ktp., III. Kısım Mehmet Âsım Bey, nr. 325.

³⁸ Müellif, risâlesinin girişinde şu açıklamaları yapmıştır: “İlmi yaymak ve dini öğretmek suretiyle bizleri şereflendiren, bizleri peygamberlerin vârisleri yapan Allah'a hamdolsun. Önceki ve sonraki Peygamberlerin Efendisi Hz. Muhammed'e, ailesine ve bütün ashâbına salât ve selam olsun” diyen Karsî, hamdele ve salveleden sonra: “İhtiyaçsız olan Allah'a muhtaç bu fakir kul Dâvud b. Muhammed el-Karsî el-Hanefî, açık ve gizli lütfuyla Allah, ona muamele etsin.” duasını kaydetmiştir. Bkz. Ayhan Hırra, “Dâvud-i Karsî'nin “el-Mev'izatu'l-Hasene ve'n-Nasihatu'l-Azîme” Adlı Risâlesinde Niyet-İbadet İlişkisi”, Uluslararası Dâvud-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017. s. 313.

³⁹ Balıkesir İl Halk Ktp., nr. 100, Hk. 1034/5.

⁴⁰ Eser Osmanlıca kaleme alınmış bir metin olup nesih hattıyla yazılmış, 30 varaktan oluşan yazma nüshadır. Yaklaşık 60 sayfadır. Her bir sayfa 210x155;145x80 mm. ebadındaki 13 satır ve 58 sayfadan oluşmaktadır. Oldukça okunaklı güzel bir nesih yazıyla, başlıklar ise kırmızı renkte yazılmıştır. Bkz. İhsan Pala, Dâvud-i Karsî'nin “Nâfile Namazların Fazîleti” Adlı Risalesinin Değerlendirilmesi, Uluslararası Dâvud-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017. s. 289.

⁴¹ (Mustensih: Hasan Basri) Çorum Hasan Paşa İl Halk Ktp, Arşiv nr: 19, Hk. 3139/4.3. Müellifin, cevher ve cisim arasındaki ilişki hakkında değerlendirmesine yer vermek istiyoruz: “Bir cevherin başka bir cevherle birleşmesi sonucu cisim meydana gelir ve filozoflar tabii ve tâ'limî olmak üzere cisimleri iki bölüme ayırmaktadırlar. Meşşâ'ye, cismin heyûlâ ve sûretten oluştuğunu; İşrâkiyye ise cismin, heyûlâ diye adlandırılan kendi içinde basit bir şey olduğunu savunmaktadır. Yani İşrâkiyye, cismin üç boyutlu bir miktar olduğunu düşünmektedir. Kısaca cisim, hacimden ibarettir. Buna göre mutlak cisim (heyûlâ) mutlak miktardan, özel cisimler ise özel miktarlardan oluşur. Nitekim aynı mumun erimiş hâliyle katı hâli arasında miktar bakımından herhangi bir fark yoktur.” Bkz. Habîb Şener, Dâvud-i Karsî'nin “Risâle fî Beyâni Sıfatillahi Teâlâ” Adlı Risâlesi Bağlamında Düşünce Tarihindeki Cevher ve Araz Kavramları Üzerine Bir Değerlendirme, Uluslararası Dâvud-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017. s. 368.

⁴² Süleymaniye Ktp., İzmirli İsmail Hakkı, nr. 404. Silleli Osman Hamdi'nin, 1312 yılında İstanbul'da Terceme-i Muellif adıyla basılan eseri bu eserin içinde yer almıştır. Yazmaları: 1. Süleymaniye Ktp., İzmirli İsmail Hakkı, nr. 404, 2. Beyazıt Devlet Ktp., nr. 3284/1. 3. Beyazıt Devlet Ktp. Nr. 5950/2. 3. Üsküdar Hacı Selimağa Ktp. nr. 1273/4. 4. Köprülü Ktp., III. Kısım nr. 720/3. 5. Saraybosna Gazi Hüseyin Bey Ktp. nr. 3284/6. 6.

10. *Risâletu 'l-Îmân ve 'l-İslâm*⁴⁴
11. *Risâletu 'n-Nûriyye ve 'l-Mişkâtu 'l-Kudsiyye*⁴⁵
12. *Şerhu Amentu Billâhi*⁴⁶
13. *Şerhu Arûzi 'l-Endülüsî*⁴⁷
14. *Şerhu Avâmili 'l-Cedîde*⁴⁸
15. *Şerhu Emsileti 'l-Muhtelifi*⁴⁹
16. *Şerhu Kasîdeti Bed'i 'l-Emâlî*⁵⁰
17. *Şerhu 'l-Besmele*⁵¹
18. *Şerhu 'l-Kasîdeti 'n-Nûniyye*⁵²

⁴³ Risâlenin genel bir değerlendirmesi için Bkz. Ercan Cengiz, Osmanlı Devletinde Ruûs Sınav Sistemi Bağlamında Dâvûd-i Kârsî'nin "Risâle fi Tafşîli mâ Hasale mine's-Su'âl ve'l-Cevâb fi'l-İmtihân" Adlı Risâlesinin Değerlendirilmesi, Uluslararası Dâvûd-i Kârsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017. s. 32-47.

⁴⁴ Konya Yazma Eserler Ktp., BY3465-6. Müellif, risâlesini İbnu'l-Vâiz el-Marâşî'nin görüşlerini çürütmek için yazdığını ifade etmiş, Sâmîrî'nin Hz. Musâ'nın kavmine verdikleri sözden saptırdığı gibi onun da insanları Ehl-i Sünnet'ten saptırdığını ifade etmiştir. Bkz. Mehmet Fatih Kalm, Dâvûd-i Kârsî'nin "Îmân ve İslâm Risâlesi"nin Değerlendirilmesi, Uluslararası Dâvûd-i Kârsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017, s. 377.

⁴⁵ Mahmud Efendi Ktp. nr. 6383. Nûr Süresi'nin 35. Âyetinin tefsiri olup bazı müfrit Tasavvuf Ehli'ne cevap olmak üzere kaleme almıştır. Hacı Bursalı Mehmet Tâhir'in Risâle fi'l-Tefsîr olarak kaydettiği eser muhtemelen bu risâledir. Bkz. Akpınar, Cemil, "Dâvûd-i Kârsî", DİA, TDV Yay., İstanbul, 1994. c. IX, s. 29.

⁴⁶ 1. Süleymâniye Ktp., Bağdatlı Vehbi Efendi Böl. nr. 2174/2, 2. Hasan Hüsnü Paşa Ktp., nr. 1177/4, 3. Hacı Mahmûd Efendi Ktp., nr. 1490. 4. Köprülü Ktp., III. Kısım, n. 250/1, 5. Manisa İl Halk Ktp. nr. 5822/15. 6. Saraybosna Gazi Hüseyin Bey Ktp. nr. 3284/6. Amentü metni üzerine Mâtürîdî mezhebine göre yazılmış Türkçe bir şerhtir. Bkz. Akpınar, Cemil, "Dâvûd-i Kârsî", DİA, TDV Yay., İstanbul, 1994. c. IX, s. 30.

⁴⁷ Şerh üzerine yapılan çalışma için Bkz. Fatih Kılıç ve Mahmut Üstün, Dâvûdî Kârsî'nin Şerhu Arûzi'l-Endülüsî Adlı Eserinin Değerlendirme ve Edisyon Kritiği, Uluslararası Dâvûd-i Kârsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017. s. 427-448. Müellifin Arap Dili Öğretimindeki Metodunu inceleyen araştırma için Bkz. Yılmaz Özdemir, Dâvûd-i Kârsî'nin Arap Dili Öğretimi Metodu, Uluslararası Dâvûd-i Kârsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017, s. 387-405.

⁴⁸ Milli Ktp, 06 Hk 321/3. Şerh üzerine yapılan araştırma için bkz. Aladdin Gültekin, Dâvûdî Kârsî'nin "Şerhu Avâmili'l-Cedîde" Adlı Eseri Bağlamında Arapça Dil Öğretim Yöntemi, Uluslararası Dâvûd-i Kârsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017, s. 420-426.

⁴⁹ Erzurum Atatürk Üniversitesi Merkez Ktp., Seyfettin Özele Salonu, nr. 0109165

⁵⁰ Ali Osman Sirâcuddîn el-Üşî'nin (ö. 575/1179) el-Emâlî adıyla bilinen Akâid'e dair kasidesi (Matürîdilîge dair İ'tikâdî kâideleri içeren 68 beyitten müteşekkil bir kasidedir. Bkz. Mevlüt İlhan, Mütercimi Belli Olmayan Bir Kasîde-i Emâlî Tercümesi, Journal of Turkish Language and Literature, v. I, issue, 1 summer, 2015, p. 10. Ayrıca Bkz. Muhit Mert, Oşlu Din Âlimi Ali b. Osman ve Bed'u'l-Emâlî Adlı Eseri Bağlamında İtikâdî Görüşleri, Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. IV, s. 7-9, s. 7-32.) üzerine yazdığı bu şerh konuyla ilgili kaynaklarda zikredilmemektedir. Yazmaları: 1. Lefkoşa, Sultan II. Mahmûd Ktp., nr. 1431. 2. Saraybosna Gazi Hüseyin Bey Ktp. 3284/1. Bkz. Akpınar, Cemil, "Dâvûd-i Kârsî", DİA, TDV Yay., İstanbul, 1994. c. IX, s. 30.

⁵¹ Yazmaları: Manisa İl Halk Ktp. Nr. 45 t 1473/2; Manisa Akhisar Zeynelzâde Koleksiyonu nr. 45 Akze 5937/1. Bolu Halk Ktp., nr. 14 hk 6/7. Risâlenin istinsâhı ile ilgili şu değerlendirme yapılmıştır: "TDV İslam Ansiklopedisi "Dâvûd-u Kârsî" maddesini hazırlayan araştırmacının, "Tahrîrat ve Takrîrat ale'l-Besmele ve'l-Hamdele ve's-Salâti ve's-Selâmi'l-Lafziyye" isimli risâlenin Mısır'da yazıldığı ile ilgili olarak: "Kârsî'nin öğrencilerinden Ali b. Ahmed b. Hacı Ali tarafından h. 1150'de Almanya'da istinsâh edildiğini" ileri sürmesi yeteri kadar açıklayıcı değildir." Bkz. Tuğrul Tezcan, Dâvud-u Kârsî'nin Besmele Şerhi'nin (Tahrîrat ve Takrîrat ale'l-Besmele ve'l-Hamdele ve's-Salâti ve's-Selâmi'l-Latîfe) O'nun Tefsir Anlayışı Açısından Değerlendirilmesi, s. 143-151.

⁵² Hızır Bey'in (ö. 863/1459) Kelâm'a dair ünlü eseri el-Kâsîdetu'n-Nûniyye'ye biri Türkçe diğeri Arapça 2 şerh yazmıştır. Müellifin meşhur olan Arapça şerhinden başka Türkçe olarak da bir şerh kaleme almış olduğunun bilinmemesi bazı araştırmacıları yanılgıya düşürmektedir. Nitekim Bratislava Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu' nu hazırlayan J. Blaskovics, bu kütüphanede bulunan Türkçe Kasîde-i Nûniyye Şerhi'nin (nr. 496) müterciminin bilinmediğini söyler. Türkçe şerhin Saraybosna Gazi Hüseyin Bey

19.Şerhu'r-Risâleti'l-Fethiyye fi'l-A'mâli'l-Ceybiyye⁵³

20.Şerhu Usûli'l-Hadîs alâ Risâleti'l-Birgivi

21.Takrîrât-ı Dâvûd Efendi Ma'lûmât⁵⁴

2.1.2.Basılmış Olanlar

1.Mukarribu't-Tâlibîn⁵⁵

2.Risâle fi'l-İhtiyârâti'l-Cuz'iyye ve'l-İdrâkâti'l-Kalbiyye⁵⁶

3.Şerhu Emsileti'l-Muhtelif⁵⁷

4.Şerhu'l-Kasîdeti'n-Nûniyyeti't-Tevhîdiyye⁵⁸

Kütüphanesi'nde bulunan nüshasının (nr.3284/5) sonundaki kayda göre Dâvûd Efendi, bu şerhi 1158 (1745) yılında tamamlamıştır. Eserin 20-26. Sayfaları arasında yer alan kasidenin 13. Beytinde müellif, Hulûl ve İttihâd fikirlerinin karıştığı Vucûdiyye, İttihâdiyye, Hulûliyye ve Zuhûriyye gibi bâtinî ve aşırı Tasavvûfî görüşleri tenkit etmiş Mevlevîlik, Halvetîlik, Celvetîlik, Sa'diyye, Kâdiyye ve Gülşeniyye adlı tarikatların da bu 4 görüşten zuhûr etmiş olduğunu ileri sürdüğünden dolayı eserin 2. Baskısını yapan Halil Efendizâde tarafından bu kısım metinden çıkarılmış olduğu tespit edilmiştir. Bkz. Akpınar, Cemil, "Dâvûd-i Karsî", DİA, c. IX, s. 30. Beyazıt Devlet Ktp., Beyazıt Umûmî Koleksiyonu nr.18229. Bursa İnebey Yazma Eser Ktp, nr. 2103/1. Dâvûd-i Kârsî, Şerh-i Kasîde-i Nûniyye-i Hızır Beğ, Süleymaniye Ktp., Fatih Kol., nr: 003119, (Osmanlıca). Kasîdecizâde nr. 166; Hasan Hüsnü Paşa n. 1177/3. Muhammed Emin el-Üsküdârî, Hâşiye alâ Şerhi'l-Kasîdeti'n-Nûniyye li'l-Hayâlî, Süleymaniye Ktp., Kasîdecizâde Kol., no: 000142. Mehmed Emîn el-Üsküdârî, Hâşiye ala Şerhi'l-Hayâlî ale'l-Kasîdeti'n-Nûniyye, Süleymaniye Ktp, Nurosmaniye Kol., no: 002193. British Museum, Add, 5987/II; Lefkoşa, Sultan II. Mahmûd Ktp., nr. 1101/2. Akpınar, Cemil, "Dâvûd-i Karsî", DİA, c. IX, s. 30. Muhammed Emin el-Üsküdârî, Hâşiye alâ Şerhi'l-Kasîdeti'n-Nûniyye li'l-Hayâlî, Süleymaniye Ktp., Kasîdecizâde Kol., No: 000142.

⁵³Sıbt el-Mardîni'nin (ö. 907/1501) er-Risâletü'l-Fethiyye fi'l-A'mâli'l-Ceybiyye adlı risalesinin şerhidir. Konusu, Rub'u'l-müceyyeb (Sinüs kadranı/Rubu tahtası) adı verilen ve usturlaptan daha gelişmiş, daha basit olduğu için onun yanında kullanıldığı kabul edilen 11 aletin yapımı ve kullanılışıyla ilgili trigonometrik hesapları göstermektedir.

Bkz. Abdullah Kahraman, İlm-i Mikât ve Dâvûdu'l-Karsî'nin Bu İlme Dâir Şerhu Risâleti'l-Fethiyye Adlı Eserinin Tamtım ve Tahlili, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017. s. 277

⁵⁴ Süleymaniye Ktp., Kasîdecizâde, nr. 664/3.

⁵⁵ (Çev. Babakaleli Ahmed Abdilaziz, Matbaab-ı Âmire, 1290.

⁵⁶ Bolulu İbrahim Efendi Matbaası, İstanbul, 1312.

⁵⁷ Mehmet Cemal Matbaası, 1297. İstanbul, 1301. Şerh üzerine yapılan bir araştırma için bkz. Nesim Sönmez, Dâvûd-i Karsî'nin "Şerhu Emsileti'l-Muhtelif" Eserinin Arap Dilciliği Açısından İncelenmesi, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017. s. 406-419.

⁵⁸ Eserin Arapça şerhini 1169/1756 yılının sonlarında Birgi'de tamamlamıştır. Şerhin telifi sırasında aynı kasideye daha önce Hayâlî Çelebi tarafından yapılan şerhten de faydalanmış ancak zaman zaman da tenkit etmiş ve pek çok kaynağa da başvurmuştur. Bkz. Akpınar, Cemil, "Dâvûd-i Karsî", DİA, c. IX, s. 30. 3. Molla Hayâlî Çelebi'nin şerhiyle ilgili de şu yoruma yer vermek istiyoruz: "Osmanlı Kelâm Anlayışı'nın kurucu şahsiyetlerinden olan Hızır Bey'in Kasîde-i Nûniyye'si üzerine Molla Hayâlî'nin yazdığı şerh, döneminin Kelâm anlayışını yansıtmaya yönünden önemli bir eserdir." Bkz. Sezgin Elmalı, Molla Hayâlî'nin Kelâmî Görüşleri (Şerhu'l-Kasîdeti'n-Nûniyye Bağlamında), (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), (dan. Arif Aytekin), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2016. s. 124. Müellifin Kelâm'a dair görüşleri için bkz. Vecihi Sönmez, Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu'l-Kasîdeti'n-Nûniyye Adlı Eseri Bağlamında Kelâma Dair Görüşleri, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017. s. 68-77. Yazmaları: Hıdır Bey, Süleymaniye Ktp., Kasîdecizâde Kol., no: 00125. Hâfiz er-Rûmî, Muhammed b. Hasan, Şerhu'l-Kasîdeti'n-Nûniyye, Süleymaniye Ktp., Servili Kol., no: 000181. İsmail Mufid Efendi, Kasîde-i Nûniyye Şerhi ve Tercümesi, Süleymaniye Ktp., Hüsnüpaşa Kol., no: 00237. İbrahim b. Abdilvehhab, Şerhu'l-Kasîdeti'n-Nûniyye, Süleymaniye Ktp, Yazma Bağışlar Bölümü, 002168.

Lâlezârî, Muhammed Tahir, el-Cevâhirü'l-Kalemiyye fi Tasfirî Esrârî'n-Nûniyye, Süleymaniye Ktp., Hafid Efendi Kol., no: 000141.

Molla Hayâlî Çelebi'nin Şerhu'l-Kasîdeti'n-Nûniyye adlı eseri üzerine bazı çalışmalar yapılmıştır: Baskıları: İstanbul, 1291, Matbaa-ı Vehbiyye, İstanbul, 1297/1884 yılında, Matbaa-ı Şirket-i Sahâfiyye, Dâru'l-Hilâfeti'l-Âliyye, İstanbul, 1318/1900 yılında Şemseddin Ahmed b. Musa Molla Hayâlî Çelebi ve Dâvûd-i Karsî şerhleriyle basılmıştır. Şemseddin el-Hayâlî Ahmed b. Musa, Hâşiye alâ Şerhi'l-Akâidi'n-Nesefiyye, (Kenarında Ramazan Efendi Hâşiyesi ile birlikte basılmıştır.), Matbaatu'l-Âmire, İstanbul, 1308. Abdunnâsir Nâtür

5.Şerhu Usûli'l-Hadîs alâ Risâleti'l-Birgivi⁵⁹

2.1.3.Tezler

2.1.3.1.Doktora Tezi

Gökhan Sebati Işkın, *Dâvûd el-Karsî ve Şerhu İzhâri'l-Esrâr*⁶⁰

2.1.3.2.Yüksek Lisans Tezleri

1.Salih Sabri Yavuz, *Hızır Bey ve Kasîde-i Nûniyyesi*⁶¹

2.Ömer Aslan, *Kasîde-i Nûniyye'nin Tuhfetu'l-Fevâid alâ Cevâhiri'l-Akâid Adlı Şerhinin Sadeleştirilerek Ahiret Konusunun Değerlendirilmesi*⁶²

3.Lokman Şen, *Dâvûd-i Karsî ve Hadisçiliği*⁶³

4.Yılmaz Özdemir, *Dâvûd-i Karsî Hayatı Eserleri Şerhu Avâmili'l-Cedîd Adlı Eseri (Edisyon-Kritik)*⁶⁴

Ahmed el-Melîbârî el-Hindî, *Şerhu'l-Allâmeti'l-Hayâlî alâ en-Nûniyye*, Mektebetu Vehbe, Kahire, 2008, Mustafa Said Yazıcıoğlu, Hızır Bey ve Kasîde-i Nûniyyesi, AÜİFD, Ankara, 1984. c. 26, sy: 1, s. 549-588. Çuhadar, Mustafa, Hızır Bey ve Kasîde-i Nûniyyesi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Kayseri, 1987. sy:1, s. 217-230.

⁵⁹ Müellifin eserinde kullandığı kaynaklarla ilgili şu yoruma dikkat çekmek istiyoruz: “Çoğunlukla Tedribu'r-Râvî, Takribu'n-Nevevî, Nuhbetu'l-Fiker, Şerhu Şerhi'n-Nuhbe gibi hadis istilâhları alanında meşhur kitaplara sıkça başvurmuştur. Bu eser, Hadis Istilâhları alanında yazılmış bir el kitabı niteliğinde olup Hadis Usûlü ile ilgili derin tartışmalara yer verilmemiştir. Bkz. Ahmet Emin Seyhan, *Dâvûd b. Muhammed el-Karsî'nin Şerhu Usûli'l-Hadis li'l-Birgivi Adlı Eseri Özelinde Hadis/Sünnet Anlayışı*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017. s. 258. Ayrıca Dâvûd-i Karsî'nin Hadis Kültürü üzerine yapılan bir araştırma için bkz. Ahmet Yıldırım, *Dâvûd-i Karsî'nin Hadis Kültürü*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017. s. 188-203. 4. Eserdeki rivayetlerin kaynak değerlendirmesi üzerine bir araştırma için Bkz. İlyas Canikli, *Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu Risâle fi Usûli'l-Hadis İsimli Eserinde Yer Alan Rivayetlerin Kaynak Değeri ve Metin Kritiği*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017, s. 152-166. Müellifin eserinde kullandığı kaynaklar, metodu ve Sünnet hakkında araştırma için Bkz. İbrahim Kutluay, *Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu Usûli'l-Hadis li'l-Birgivi Adlı Eserinin Kaynakları Metodu ve Sünnetle İlgili Görüşleri*, Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017. s. 204-224. Müellifin Hadis Usûlü Anlayışı için yapılan araştırma için Bkz. Halil İbrahim Kutlay, *Şerhu Risâle fi Usûli'l-Hadis Adlı Eseri Bağlamında Dâvûd el-Karsî'nin Hadis Usûlü Anlayışı*, Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017. s. 225-235. Eser, İstanbul'da 1272, 1275, 1288 yıllarında 2 defa, 1293, 1298, 1303 (Bulak) 1312, 1314, 1326 yıllarında bir defa basılmıştır. Babakaleli Abdülaziz Ahmed Efendi'nin Mukarribu't-Tâlibin adıyla yazdığı Türkçeye tercüme ettiği hâşiye, 1290/1873 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Şevket Mustafa İstanbulî (ö. 1292/1875), *Şerhu Usûli'l-Hadis li Dâvûd-i Karsî ve meahu Hâşiyetu Mustafa Şevket Efendi'nin hâşiyesi* ise 1298, 1321 yılları arasında yayımlanmıştır. İlyas Kaplan'ın tahkik ettiği eser, 2006 yılında Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye tarafından Beyrut'ta *Şerhu Usûli'l-Hadis* adıyla, 2013 yılında ise Şifa Yayınevi tarafından İstanbul'da yayımlanmıştır. Medine Mahmûdiye Medresesi Müderrislerinden Yusuf Şükrî Harpûtî'nin (ö. 1292/1875) yazdığı hâşiye ise 1293/1876 yılında İstanbul'da Matbaa-i Âmirî'de basılmıştır. Bkz. Akpınar, Cemil, “Dâvûd-i Karsî”, DİA, c. IX, s. 29. Muhammed b. Ali Seyyîd Şerîf el-Curcânî'nin (ö. 816/1413), el-Muhtasâr'ı ile İbn Hacer el-Askalânî'nin (ö. 852/1448) Nuhbetu'l-Fiker fi Mustalahi Ehli'l-Eser adlı eseriyle birlikte basılmıştır. Ayrıca Şerhu Risâleti Usûli'l-Hadis li'l-İmâm Birgivi adıyla Halil İbrahim Kutlay tarafından tahkik edilmiş, 2012 ve 2016 yıllarında 2 defa Ervika Yayınları tarafından Ürdün Ammân'da neşredilmiştir. İbrahim Saylan, 2008 yılında Elazığ Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yusuf Şükrî Harpûtî ve Eserlerinin Hadis Açısından Değeri adı altında bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. H. Hüseyin, Çeloğlu, 2013 yılında Elazığ Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Harputlu Yusuf Şükrî Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Felsefî Görüşleri adı altında bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. 5. Eser hakkında yapılan çalışmalar için Bkz. Alparslan Kartal, *Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu alâ Usûli'l-Hadis'i Üzerine Yazılan Hâşiyeler*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017. s. 168-174.

⁶⁰ Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000.

⁶¹ Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1986.

⁶² Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 1996.

⁶³ Van Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 1998.

5. Sezgin Elmalı, *Molla Hayâlî'nin Kelâmî Görüşleri (Şerhu'l-Kasîdeti'n-Nûniyye Bağlamında)*⁶⁵

6. Ömer Ergül, *Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu'l-Kasîdeti'n-Nûniyye Adlı Eserinin Tahkîk ve Değerlendirilmesi*⁶⁶

2.1.4. Hayatı ve Eserleri Üzerine Makaleler

1. Arif Yıldırım, *Karlı Dâvûd (Dâvûd-u Karsî) Efendi'nin İrâde-i Cüz'iyeye Anlayışı*⁶⁷

2. Ferrûh Özpilavcı, *Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu İsbâgûcî Adlı Eserinin Eleştirmeli Metin Neşri ve Değerlendirmesi*⁶⁸

3. İlyas Canikli, *Dâvûd-î Karsî'nin Şerhu Risâle fî Usûli'l-Hadîs İsimli Eserinde Yer Alan Rivayetler Üzerine Bir Değerlendirme*⁶⁹

4. Mustafa Göregen, *Dâvûd-i Karsî'nin "Risâle fî Beyânî Sıfâtillahi Teâlâ" Adlı Risâlesi Bağlamında Kelâmcılığî ve Sıfatlar Konusundaki Görüşleri*⁷⁰

5. Osman Bilgen, *Dâvûd-i Karsî'nin (1169/1756) "Şerh alâ Usûli'l-Hadîs İsimli Eserinin Metodu ve Kaynakları Üzerine"*⁷¹

6. Ömer Ergül, *Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu'l-Kasîdeti'n-Nûniyye Adlı Eseri Çerçevesinde Kelâmî Görüşleri*⁷²

7. Resul Öztürk, *Dâvûd-i Karsî (1169/1756) ve Kelâmî Görüşleri ve Kaynakları*⁷³

8. Ruhattin Yazoğlu ve Bünyamin Çalık, *Dâvûd-i Karsî'nin "el-İsbâgûcî Cedîd ve'd-Durru'l-Ferîd" Adlı Mantık Risâlesi Tanıtım ve Tenkitli Neşir*⁷⁴

2.1.5. İlgili Makaleler

1. Sadık Cihan, *Osmanlı Devrinde Türk Hadisçileri Tarafından Yazılan Hadis Usûlü Eserleri Risaleleri ve Nuhbetu'l-Fiker Üzerine Yapılan Şerh ve Tercümeleler*, AÜİİFD, sy. 1, Ankara, 1975.

2. Sadık Cihan, *"Muhammed b. Pir Ali Birgîvî ve 'Risâle fî Usûli'l-Hadîs'in Tercümesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fak. Dergisi, sy: 2, Samsun, 1987.*

⁶⁴ Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1998.

⁶⁵ Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2016.

⁶⁶ Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017.

⁶⁷ Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Erzurum, 2000, sy. 15, s. 189-199.

⁶⁸ Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Aralık, 2017, c. XXI, sy. 3, s. 2009-2068.

⁶⁹ İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 2017, c. 6, sy. 3, s. 1665-1679. Bu makale yazarının da ifade ettiği veçhile 11-14 Mayıs 2017 tarihlerinde Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nce tertip edilen "Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyumu'nda sunulan "Dâvûd-î Karsî'nin "Şerhu Risâle fî Usûli'l-Hadîs" İsimli Eserinde Yer Alan Rivayetlerin Kaynak Değeri ve Metin Kitiği" adında sunulan sözlü bildirinin gözden geçirilmiş ve geliştirilmiş hâlidir. Bkz. İlyas Canikli, Dâvûd-î Karsî'nin Şerhu Risâle fî Usûli'l-Hadîs İsimli Eserinde Yer Alan Rivayetler Üzerine Bir Değerlendirme İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 2017, c. VI, sy. 3, s. 1665.

⁷⁰ Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi, Aralık, 2017, c. I, sy. 2, s. 143-175.

⁷¹ Turkish Studies International Periodical for the Languages Literature and History of Turkish or Turkic, Winter 2016, v. XI/5, p. 99-116.

⁷² İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi, Aralık, 2017, c. II, sy. 3, s. 492-517.

⁷³ Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Erzurum 2014, sy. 41, s. 77-99.

⁷⁴ Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Bahar 2016. sy. 17.

3. Mustafa Ergün, “*Ders Programları ve Ders Kitapları Tarihi I*” (*Medreselerde Okutulan Dersler ve Ders Kitapları*), Anadolu Dil-Tarih ve Kültür Araştırmaları Dergisi, Afyonkarahisar, 1996.

4. Zişan Türcan, *Hadis Şerhçiliğinin Doğuşu ve Gelişimi*, Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Çorum, 2009, c. VIII, sy: 15, s. 101-134.

2.1.6. Sempozyum Bildirileri

1. I. Uluslararası Aras Havzası Sempozyumu 5-8 Temmuz 2010, Kağızman, Kars.

Resul Öztürk, *Dâvûd-i Karsî (1169/1756) ve Kelâmî Görüşleri*⁷⁵

II. Uluslararası Aras Havzası Sempozyumu 13-15 Aralık 2011 Iğdır

Resul Öztürk, *Dâvûd-i Karsî (1169/1756) ve Kelâmî Görüşleri*

Her iki Sempozyumda da aynı başlıklı bildiri sunulmuş 2014 yılında aynı başlık altında makale olarak da yayımlanmıştır.⁷⁶

2. Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyumu, 11-14 Mayıs 2017 Kars.

Editör: Bünyamin Çalık

I. Oturumda Sunulan Bildiriler

2.1.6.1. DÂVÛD-İ KARSÎ'NİN HAYATI ESERLERİ İLMİ ŞAHSİYETİ TASAVVUF VE TARİKATÇILIĞI

1. Bünyamin Çalık, *Dâvûd-i Karsî'nin Hayatı, Eserleri, İlmî Şahsiyeti ve Hukukçu Kimliği*, s. 9-19.

2. Halil Celep, *Risâle-i Nakşibendiyye Eseri Bağlamında Dâvûd-i Karsî'nin Tasavvuf Anlayışı*, s. 20-28.

3. Mahmud Cüneyd, *İmâm Allâme, el-Ârifun billahi Dâvûd el-Karsî ve Şahsiyyetuhu'l-İlmiyye*, s. 29-31.

4. Ercan Cengiz, *Osmanlı Devletinde Ruûs Sınav Sistemi Bağlamında Dâvûd-i Karsî'nin “Risâle fî Tafşîli mâ Hasale mine's-Su'âl ve'l-Cevâb fî'l-İmtihân” Adlı Risâlesinin Değerlendirilmesi*, s. 32-47.

II. Oturumda Sunulan Bildiriler

2.1.6.2. DÂVÛD-İ KARSÎ'NİN KELÂMCILIĞI

1. Metin Yurdagür, *Manzûm Akâid Risâlelerinin Önemli Örnekleri ve Dâvûd-i Karsî'nin Bu Literatüre Katkıları*, s. 49-58.

2. Resul Öztürk, “*Şerhu Kasîdeti'n-Nûniyye*” Adlı Eseri Bağlamında Dâvûd-i Karsî'nin Kelâm Anlayışı, s. 59-67.

3. Vecihi Sönmez, *Dâvud-i Karsî'nin Şerhu'l-Kasîdeti'n-Nûniyye Adlı Eseri Bağlamında Kelâma Dair Görüşleri*, s. 68-77.

⁷⁵ Resul Öztürk, *Dâvûd-i Karsî (1169/1756) ve Kelâmî Görüşleri*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Erzurum, 2014, sy. 41, s. 77-99.

⁷⁶ Resul Öztürk, *Dâvûd-i Karsî (1169/1756) ve Kelâmî Görüşleri*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Erzurum, 2014, sy. 41, s. 77-99.

4.Emine Öztürk, *Dâvûd-i Kârsî'nin er-Risâletu'l-Murşide Adlı Eseri'nin Tahlili ve Bu Risâlenin Işığında Dönemin İ'tikâdî ve İlmî Anlayışının İncelenmesi*, s. 78-90.

5.Hüseyin Doğan, *Dâvûd-i Kârsî ve İtikâdî Görüşleri* s. 91-102.

III. Oturumda Sunulan Bildiriler

2.1.6.3.DÂVÛD-Î KARSÎ'NİN TEFSİRCİLİĞİ ve HADİSÇİLİĞİ-I

1.Ömer Kara, *Dad Harfinin Seslendirmesi Tartışmasına Dâvûd el-Kârsî Katkısı –el-Fethiyye fî Beyâni Dadi'l-Kat'îyye*, s. 104-129.

2.İlhami Günay, *Dâvûd-i Karsî'nin er-Risâletu'n-Nûriyye ve'l-Mişkâtü'l-Kudsiyye Risâlesinin Tefsir İlmî Açısından İncelenmesi*, s. 130-142.

3.Tuğrul Tezcan, *Dâvud-u Kârsî'nin Besmele Şerhi'nin (Tahrîrât ve Takrîrât ale'l-Besmele ve'l-Hamdele ve's-Salâti ve's-Selâmi'l-Latîfe) O'nun Tefsir Anlayışı Açısından Değerlendirilmesi*, s. 143-151.

4.İlyas Canikli, *Dâvûd-î Karsî'nin Şerhu Risâle fî Usûli'l-Hadîs İsimli Eserinde Yer Alan Rivayetlerin Kaynak Değeri ve Metin Kritiği*, s. 152-166.

5.Alparslan Kartal, *Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu alâ Usûli'l-Hadîs'i Üzerine Yazılan Hâşiyeler*, s. 167-174.

6.Mecîd el-Mekkî, *el-Allâme Dâvûd el-Kârsî Âlimu Medîneti Kârs fî Karni's-Sânî Aşar ve Lemehât an Cuhûdihi fî't-Tefsîr*, s. 175-186.

IV. Oturumda Sunulan Bildiriler

2.1.6.4.DÂVÛD-Î KARSÎ'NİN TEFSİRCİLİĞİ ve HADİSÇİLİĞİ-II

1.Ahmet Yıldırım, *Dâvûd-î Karsî'nin Hadis Kültürü*, s. 188-203.

2.İbrahim Kutluay, *Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu Usûli'l-Hadîs li'l-Birgivi Adlı Eserinin Kaynakları Metodu ve Sünnetle İlgili Görüşleri*, s. 204-224.

3.Halil İbrahim Kutlay, *Şerhu Risâle fî Usûli'l-Hadis Adlı Eseri Bağlamında Dâvûd el-Karsî'nin Hadis Usûlü Anlayışı*, s. 225-235.

4.Veli Aba, *Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu Usûli'l-hadîs Adlı Eseri ve Önceki Hadis Usûlü Şerhleriyle Mukâyesesi (Muhteva ve Metot Tahlili)*, s. 236-254.

5.Ahmet Emin Seyhan, *Dâvûd b. Muhammed el-Karsî'nin Şerhu Usûli'l-Hadis li'l-Birgivi Adlı Eseri Özelinde Hadis/Sünnet Anlayışı*, s. 255-260.

6.Abdullah Taha İmamoğlu, *Bir Asır Sonra Dâvûd-i Karsî'nin Hadis Usulü Şerhini Okutmak Babakaleli Ahmed Abdülazîz Efendi ve Mukarribu't-Tâlibîn Adlı Tercümesi*, s. 261-267.

V. Oturumda Sunulan Bildiriler

1. Muhammed Yahya Bekdâş, *Mevlânâ eş-Şeyh Dâvûd b. Muhammed el-Karsî*, s. 269-270.

2. Abdullah Kahraman, *İlm-i Mikât ve Dâvûdu'l-Karsî'nin Bu İlme Dair Şerhu Risâleti'l-Fethiyye Adlı Eserinin Tanıtım ve Tahlili*, s. 271-286

3. İhsan Pala, *Dâvûd-i Karsî'nin "Nâfile Namazların Fazileti" Adlı Risâlesinin Değerlendirilmesi*, s. 287-293.

4.Zeki Koçak, *Dâvûdî Karsî'nin "Hanefîlerin Şafîlere İktidâsı" Risâlesi -Tahkikli Neşr, Tercüme ve Değerlendirme-* s. 294-309.

5.Ayhan Hıra, *Dâvûd-i Karsî'nin "el-Mev'izatu'l-Hasene ve'n-Nasîhatu'l-Azîme" Adlı Risâlesinde Niyet-İbadet İlişkisi*, s. 310-319.

VI. Oturumda Sunulan Bildiriler

2.1.6.5.DÂVÛD-Î KARSÎ'NİN MANTIKCILIĞI

1.Ruhattin Yazoğlu ve Bünyamin Çalık, *Dâvûd-i Karsî'nin "el-İsagoci Cedîd ve'd-Durru'l-Ferîd" Adlı Mantık Risâlesi: Tanıtım ve Tenkitli Neşir*, s. 321-331.

2.Murat Demirkol, *el-İsagoci el-Cedîd ve'd-Durru'l-Ferîd'in Mantık ilmi Açısından Önemi*, s. 332-362.

3.Habîb Şener, *Dâvûd-i Karsî'nin "Risâle fî Beyâni Sıfâtillahi Teâlâ" Adlı Risâlesi Bağlamında Düşünce Tarihindeki Cevher ve Araz Kavramları Üzerine Bir Değerlendirme*, s. 363-375.

4.Mehmet Fatih Kalın, *Dâvûd-î Karsî'nin "İmân ve İslâm Risâlesi"nin Değerlendirilmesi*, s. 376-384.

VII. Oturumda Sunulan Bildiriler

2.1.6.6.DÂVÛDÎ KARSÎ'NİN ARAP DİLCİLİĞİ

1.Yılmaz Özdemir, *Dâvûd-i Karsî'nin Arap Dili Öğretimi Metodu*, s. 387-405.

2.Nesim Sönmez, *Dâvûd-i Karsî'nin "Şerhu Emsileti'l-Muhtelif" Eserinin Arap Dilciliği Açısından İncelenmesi*, s. 406-419.

3.Aladdin Gültekin, *Dâvûdî Karsî'nin "Şerhu Avâmili'l-Cedîde" Adlı Eseri Bağlamında Arapça Dil Öğretim Yöntemi*, s. 420-426.

4.Fatih Kılıç ve Mahmut Üstün, *Dâvûdî Karsî'nin Şerhu Arûzi'l-Endülüsi Adlı Eserinin Değerlendirme ve Edisyon Kritiği*, s. 427-448.

3. 2018 Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Uluslararası Kars Âlimleri Sempozyumu

Dâvûd-i Karsî Oturumunda Sunulmuş Bildiriler

Oturum Başkanı

Mustafa Işık

1. Mejid Makkî, *Şahsiyyetu Dâvûd el-Karsî ve Mecâletu'l-İlmiyye*.

2. Bünyamin Çalık, *Dâvûd-i Karsî'nin "Nâfile Namazların Fazîleti" İle İlgili Risâlesinin Tanıtımı*.

3. Dr. Hammadi Dhouib, *Dâvûd el-Karsî Mutekellimen Nâkiden*.

4. M. Necip Yılmaz, *Dâvûd-i Karsî'nin "el-İsagoci el-Cedîd ve'd-Durru'l-Ferîd" Adlı Eseriyle Esîruddîn el-Ekberî'nin "İsâgücî" Adlı Eserinin Karşılaştırılması ve Mantık Anlayışı*"

5.Hasan Ahmed Hattâf, *Şerhu İsâgücî beyne'l-Âllâmeteyn Dâvûd el-Karsî ve Zekerıyyâ el-Ensârî*.

6. Erdoğan Köycü, *Hadîs Usûlü Âlimlerinden Dâvûd-î Karsî'nin Hayatı ve*

Eserleri Üzerine Bir Literatür Denemesi.

SONUÇ

Kars'ın medâr-ı iftârı olan Dâvûd-i Karsî *Hadis Usûlü* te'lif eden müellifler arasında yer almasının yanında *Tefsîr, Kelâm, Fıkıh, Tasavvuf, Mantık ve Arap Dili ve Belâğâtı* gibi sahalarda da eserler te'lif etmiştir.

Yaşadığı dönemde tartışılan fikrî ve i'tikâdî konulara bazı çözümler ortaya koyabilmek için bazı eserler, şerh ve risâleler te'lif etmiş "âlim-i kül" diye tavsif edebileceğimiz âlimlerden biridir.

Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından 2017 yılında düzenlenen Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyumunda *Hadis, Tefsîr, Kelâm, Tasavvuf, Fıkıh, Mantık ve Arap Dili* sahalarda 7 oturumda sunulan bildiriler de onun ilmî yönünü gelecek nesillere takdim etmenin ne derece önemli bir fonksiyon icra etmiş olduğunu düşünüyoruz.

2018 yılında Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanlığı tarafından düzenlenen Uluslararası Kars Âlimleri Sempozyumunda Dâvûd-i Karsî oturumunda sunulan bildiriler ve *Hadis Usûlü Âlimlerinden Dâvûd-î Karsî'nin Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Literatür Denemesi* adlı bildirimizin de onun ilmî yönünü ve eserlerinin çeşitliğini ortaya koyan araştırmalara bir katkı olarak *Hadis Literatürü*'nde yerini alacağı kanısındayız. Bu gibi eserlerin sadece Sempozyum ve makaleler bazında tanıtımıyla kalınmayıp Dâvûd-î Karsî'nin mezkûr eserlerinden hâlâ yazma olarak bekleyen nüshaların edisyon kritiğinin yanında Türkçe ve diğer dillere tercümelerinin de yapılp ilim âleminin istifadesine sunulmasının gerekli olduğunu ifade etmek istiyoruz.

KAYNAKÇA

- Abdunnâsır Nâtûr Ahmed el-Melibârî el-Hindî, *Şerhu'l-Allâmeti'l-Hayâlî alâ en-Nûniyye*, Mektebetu Vehbe, Kahire 2008.
- Akpınar, Cemil, “Dâvûd-i Karsî”, *DİA*, TDV Yay., İstanbul, 1994. c. IX, s. 29-32.
- Canikli, İlyas, *Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu Risâle fî Usûli'l-Hadîs İsimli Eserinde Yer Alan Rivâyetler Üzerine Bir Değerlendirme*, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 2017, c. VI, sy. 3, s. 1665.
- Canikli, İlyas, *Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu Risâle fî Usûli'l-Hadîs İsimli Eserinde Yer Alan Rivayetlerin Kaynak Değeri ve Metin Kritiği*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017.
- Cengiz, Ercan, *Osmanlı Devletinde Ruûs Sınav Sistemi Bağlamında Dâvûd-i Karsî'nin “Risâle fî Tafşîli mâ Hasale mine's-Su'âl ve'l-Cevâb fî'l-İmtihân” Adlı Risâlesinin Değerlendirilmesi*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017.
- Çeloğlu, H. Hüseyin, *Harputlu Yusuf Şükrü Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Felsefi Görüşleri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2013.
- Çuhadar, Mustafa, *Hıdır Bey ve Kasîde-i Nûniyyesi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Kayseri, 1987. sy:1, s. 217-230.
- Dâvûd b. Muhammed el-Karsî, *Şerhu Risâleti Usûli'l-Hadîs li'l-İmâm Birgivi* (thk. Halil İbrahim Kutlay), Ervika Yayınları, Ürdün, Ammân, 2016.
- Demirkol, Murat, *el-İsagoci el-Cedîd ve'd-Durru'l-Ferîd'in Mantık ilmi Açısından Önemi*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017.
- Elmalı, Sezgin, *Molla Hayâlî'nin Kelâmî Görüşleri (Şerhu'l-Kasîdeti'n-Nûniyye Bağlamında)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), (dan. Arif Aytekin), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2016.
- Ergül, Ömer, *Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu'l-Kasîdeti'n-Nûniyye Adlı Eserininin Tahkîk ve Değerlendirilmesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017.
- Gültekin, Aladdin, *Dâvûdî Karsî'nin “Şerhu Avâmili'l-Cedîde” Adlı Eseri Bağlamında Arapça Dil Öğretim Yöntemi*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017,
- Hıra, Ayhan, *Dâvûd-i Karsî'nin “el-Mev'izatu'l-Hasene ve'n-Nasîhatu'l-Azîme” Adlı Risâlesinde Niyet-İbadet İlişkisi*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017.
- İşkın, Gökhan Sebati, *Dâvûd el-Karsî ve Şerhu İzhâri'l-Esrâr'ı*, (Basılmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000.
- İlhan, Mevlüt, *Mütercimi Belli Olmayan Bir Kasîde-i Emâlî Tercümesi*, Journal of Turkish Language and Literature, v. I, issue, 1, Summer, 2015, p. 10

Kahraman, Abdullah, *İlm-i Mikât ve Dâvûdu'l-Karsî'nin Bu İlme Dâir Şerhu Risâleti'l-Fethiyye Adlı Eserinin Tanıtım ve Tahlîli*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017.

Kalın, Mehmet Fatih, *Dâvûd-i Karsî'nin "İmân ve İslâm Risâlesi"nin Değerlendirilmesi*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017.

Kartal, Alparslan, *Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu alâ Usûli'l-Hadîs'i Üzerine Yazılan Hâşiyeler*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017.

Kılıç, Fatih ve Üstün, Mahmut, *Dâvûdî Karsî'nin Şerhu Arûzi'l-Endülüsî Adlı Eserinin Değerlendirme ve Edisyon Kritiği*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017.

Kutlay, Halil İbrahim, *Şerhu Risâle fî Usûli'l-Hadis Adlı Eseri Bağlamında Dâvûd el-Karsî'nin Hadis Usûlü Anlayışı*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017.

Kutluay, İbrahim, *Dâvûd-i Karsî'nin Şerhu Usûli'l-Hadîs li'l-Birgivi Adlı Eserinin Kaynakları Metodu ve Sünnetle İlgili Görüşleri*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017.

Koçak, Zeki, *Dâvûdî Karsî'nin "Hanefîlerin Şafîlere İktidâsı" Risâlesi Tahkikli Neşir, Tercüme ve Değerlendirme-* Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017.

Mert, Muhit, *Oşlu Din Âlimi Ali b. Osman ve Bed'u'l-Emâlî Adlı Eseri Bağlamında İtikâdî Görüşleri*, Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. IV, sy. 7-9, s. 7-32.

Mustafa Şevket İstanbûlî, *Şerhu Usûl-i Hadîs*, (tah. İlyas Kaplan), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2006.

Mustafa Şevket İstanbûlî, *Şerhu Usûl-i Hadis li Dâvûd-i Karsî ve meahu Hâşiyetu Mustafa Şevket*, (tah. İlyas Kaplan), Şifa Yayınevi, İstanbul, 2013.

Pala, İhsan, *Dâvûd-i Karsî'nin "Nâfile Namazların Fazileti" Adlı Risalesinin Değerlendirilmesi*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017.

Öztürk, Resul, *Dâvûd-i Karsî (1169/1756) ve Kelâmî Görüşleri*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Erzurum 2014, sy. 41, s. 77.

Saylan, İbrahim, *Yûsuf Şükrü Harpûtî ve Eserlerinin Hadîs Açısından Değeri* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2008.

Seyhan, Ahmet Emin, *Dâvûd b. Muhammed el-Karsî'nin Şerhu Usûli'l-Hadis li'l-Birgivi Adlı Eseri Özelinde Hadis/Sünnet Anlayışı*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017.

Sönmez, Nesim, *Dâvûd-i Karsî'nin "Şerhu Emsileti'l-Muhtelif" Eserinin Arap Dilciliği Açısından İncelenmesi*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017.

Sönmez, Vecihi, *Dâvud-i Kârsî'nin "Şerhu'l-Kasîdeti'n-Nûniyye" Adlı Eseri Bağlamında Kelâma Dair Görüşleri*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017. s. 68-77.

Şemseddin el-Hayâlî Ahmed b. Musa, *Hâşiye alâ Şerhi'l-Akâidi'n-Nesefiyye*, Matbaatu'l-Âmire, İstanbul, 1308.

Şener, Habîb, *Dâvûd-i Karsî'nin "Risâle fî Beyâni Sıfâtillahi Teâlâ" Adlı Risâlesi Bağlamında Düşünce Tarihindeki Cevher ve Araz Kavramları Üzerine Bir Değerlendirme*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, Kars, 2017.

Tezcan, Tuğrul, *Dâvud-u Kârsî'nin Besmele Şerhi' nin (Tahrirât ve Takrîrât ale'l-Besmele ve'l-Hamdele ve's-Salâti ve's-Selâmi'l-Latîfe) O'nun Tefsir Anlayışı Açısından Değerlendirilmesi*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017.

Yazıcıoğlu, Mustafa Said, *Hızır Bey ve Kasîde-i Nûniyesi*, AÜİFD, Ankara, 1984. c. 26, sy: 1, s. 549-588.

Yazoğlu, Ruhattin ve Çalık, Bünyamin, "*Dâvûd-i Karsî'nin "el-İsagoci Cedid ve'd-Durru'l-Ferîd" Adlı Mantık Risâlesi: Tanıtım ve Tenkitli Neşir*", Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2016, sayı: 17, s. 127-138.

Yazoğlu, Ruhattin ve Çalık, Bünyamin, *Dâvûd-i Karsî'nin "el-İsagoci Cedid ve'd-Durru'l-Ferîd" Adlı Mantık Risâlesi Tanıtım ve Tenkitli Neşir*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017, s. 321-331.

Yıldırım, Ahmet, *Dâvûd-i Karsî'nin Hadis Kültürü*, Uluslararası Dâvûd-i Karsî Sempozyum Bildirileri, (ed. Bünyamin Çalık), Kars, 2017. s. 188-203.